ਜੁਆਇੰਟ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ

ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਕੇਸਰ ਲਾਲ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. ਸਾਲ 2014-2020)

17 ਮਾਰਚ, 2020 [ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ ਅਤੇ ਅਜੈ ਰਸਤੋਗੀ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986-ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਡੀ) ਅਤੇ 2 (1)(ਓ)- 'ਖਪਤਕਾਰ'-ਜੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ - ਸੰਸਦ ਨੇ 1996 ਐਕਟ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਰਮਾਣ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ - ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਨੇ 2009 ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ - ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਿਲਡਿੰਗ ਐਂਡ ਅਦਰ ਕੰਸਟਰੱਕਸ਼ਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ 25 ਰੁਪਏ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਫੀਸ ਅਤੇ 60 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਯੋਗਦਾਨ ਵਜੋਂ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲੇਬਰ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ-ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ - ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ-ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼-ਐੱਨਸੀਡੀਆਰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਾਰਜ ਧਾਰਾ 2 (1) (ਓ) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਸੇਵਾ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ-ਅਪਵਾਦ ਇੱਕ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਹੈ-1996 ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਾਮੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਰਥੀ ਹਨ-ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ 'ਤੇ, ਹਰੇਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਅਜਿਹੀ ਦਰ' ਤੇ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ-ਫੰਡ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਸਹੀ ਟੈਸਟ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਲਾਭਾਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਖਰਚੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ-ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਮੁਫਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ (ਸੈਕੰਡ 2020) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਮ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ

ਜੁਆਇੰਟ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਕੇਸਰ ਲਾਲ

ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ-ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ-ਜਨਤਕ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਖਪਤਕਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰ ਹੈ - ਐੱਨਸੀਡੀਆਰਸੀ-ਬਿਲਡਿੰਗ ਐਂਡ ਅਦਰ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਵਰਕਰਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਪਲਾਇਮੈਂਟ ਐਂਡ ਕੰਡੀਸ਼ਨਜ਼ ਆਫ ਸਰਵਿਸ) ਐਕਟ, 1996-ਸਬ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਬੀ) (ਕੇ) 11,12,16-18,22,24-ਬਿਲਡਿੰਗ ਐਂਡ ਅਦਰ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਵਰਕਰਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਪਲਾਇਮੈਂਟ ਐਂਡ ਕੰਡੀਸ਼ਨਜ਼ ਆਫ ਸਰਵਿਸ) ਰੂਲਜ਼, 1998-ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਿਲਡਿੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਸਾਰੀ ਕਾਮੇ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 2009-ਨਿਯਮ 43-45,52,58-ਬਿਲਡਿੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਸਾਰੀ ਕਾਮੇ ਭਲਾਈ ਸੈੱਸ ਐਕਟ, 1996.

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

ਆਯੋਜਿਤ 1.1 ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਮੀਕਰਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ਤੇ) ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭਾਰਥੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਡੀ) (ii) ਵਿੱਚ ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੰਮਲਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਲਾਭਾਰਥੀ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਬੀ) ਬਿਲਡਿੰਗ ਐਂਡ ਅਦਰ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਵਰਕਰਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਪਲਾਇਮੈਂਟ ਐਂਡ ਕੰਡੀਸ਼ਨਜ਼ ਆਫ ਸਰਵਿਸ) ਐਕਟ, 1996 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਸੈਕਸ਼ਨ 12 ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਇੱਕ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰ'। ਸ਼ਬਦ 'ਫੰਡ' ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਕੇ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਬੋਰਡ ਦਾ ਬਿਲਡਿੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਰਮਾਣ ਵਰਕਰਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਫੰਡ'। ਇਸ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ, ਫੰਡ ਤੋਂ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਮਿਆਦ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਲਾਭਾਰਥੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ

ਜੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਕਾਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 22 ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਇੱਕ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਫੰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ (i) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ; (ii) ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯੋਗਦਾਨ; ਅਤੇ (iii) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੰਡ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ, ਤਨਖਾਹਾਂ, ਭੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 2009 ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਨਿਯਮ 43 ਕਲਿਆਣ ਫੰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 44 ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 45 ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 52 ਫੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 58 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 22 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਫੰਕਸ਼ਨ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (1) (ਓ) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਸੇਵਾ' ਸਮੀਕਰਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। 'ਸੇਵਾ' ਸਮੀਕਰਨ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਸੰਭਵ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਣਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਸੰਭਾਵਿਤ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ'। ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (1) (ਓ) ਵਿੱਚ ਅਪਵਾਦ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਰਕਰ ਜੋ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹਨ, ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹਨ। ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਰੇਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦਰ 'ਤੇ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯੋਗਦਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਫੰਡ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਕੀਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ

ਜੁਆਇੰਟ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਕੇਸਰ ਲਾਲ

179 ਸੇਵਾਵਾਂ ਜੋ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (1) (ਓ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) (ii) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱ ਅਸਲ ਪਰੀਖਿਆ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਲਾਭਾਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਖਰਚੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਮੁਫ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸੇਵਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਘਾਟ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੋਰਮਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ। ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਗਤ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (1) (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਾਮੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 12,13] [191-ਸੀ-ਈ; 196-ਸੀ-ਐੱਫ; 197-ਏ-ਸੀ; 198-ਸੀ-ਐੱਫ; 199-ਬੀ-ਐੱਚ]

1.2 ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਸੰਸਦ ਨੇ ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਾਭਕਾਰੀ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਦ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਮਚਾਰੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਜਨਤਕ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਟੈਸਟ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਜ ਦਰ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 14,15] [200-ਏ-ਡੀ]

ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਜੋਸ਼ੀ (2000) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 98: [1999] 5 ਵਾਧੂ. ਐਸਸੀਆਰ 294; ਕੇਨਰਾ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ 2020 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ. ਸੀ. 132; ਲਖਨਊ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਕੇ. ਗੁਪਤਾ (1994) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 243: [1993] 3 ਵਾਧੂ. ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 615; ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਹਿਰੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਹੁਣ ਗਲਾਡਾ) ਬਨਾਮ ਵਿਦਿਆ ਚੇਤਲ (2019) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 83: [2019] 12 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 516; ਨਿਰਮਾਣ ਕਿਰਤ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2018) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 607: [2018] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 204-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ.

ਬਿਹਾਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਸੁਰੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ (2009) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 483: [2009] 13 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1239; ਖੇਤਰੀ ਭਵਿੱਖ ਨਿਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਨਾਮ ਭਵਾਨੀ (2008) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 111: [2008] 6 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 767; ਜਲ ਸਰੋਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਪਤ ਰਾਓ ਕਾਮਡੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਡੀ. ਟੀ. ਡੀ. 06.11.2019 ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2019 ਦਾ 8472; ਹੁੱਡਾ ਬਨਾਮ ਸੁਨੀਤਾ (2005) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 479; ਜਗਮਿੱਤਰ ਸੈਨ ਭਗਤ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਹਰਿਆਣਾ (2013) 10 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 136: [2013] 8 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 77-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2009] 13 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1239 ਪੈਰਾ 6 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ (vii)

[1999] 5 ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸਸੀਆਰ 294 ਪੈਰਾ 6 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ (viii)

[2008] 6 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 767 ਪੈਰਾ 6 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ (viii)

[2019] 12 SCR 516 ਪੈਰਾ 8 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1993] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 615 ਪੈਰਾ 8 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2018] 9 ਐਸਸੀਆਰ 204 ਪੈਰਾ 10 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

(2005) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 479 ਪੈਰਾ 12 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 8 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 77 ਪੈਰਾ 12 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2014 ਤੋਂ 2020 ਤੱਕ.

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 25.10.2019 ਤੋਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 2019 ਦਾ 2312

ਜੁਆਇੰਟ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਕੇਸਰ ਲਾਲ

ਮਨੀਸ਼ ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡ. ਡੀ. ਕੇ. ਦੇਵੇਸ਼, ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਝਾਅ, ਐਡ. ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਪੀ. ਵੀ. ਦਿਨੇਸ਼, ਐਡ. (ਏ. ਸੀ.) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਿੰਧੂ ਟੀ. ਪੀ. ਮੁਕੁੰਦ ਪੀ. ਉੱਨੀ, ਬਿਨੇਸ਼ ਕੇ., ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੀ. ਸਨਲ ਨਾਂਬਿਆਰ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ

1 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਉਸਾਰੀ ਕਾਮੇ ਜੋ ਬਿਲਡਿੰਗ ਐਂਡ ਅਦਰ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਵਰਕਰਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਪਲਾਇਮੈਂਟ ਐਂਡ ਕੰਡੀਸ਼ਨਜ਼ ਆਫ ਸਰਵਿਸ) ਐਕਟ, 1996[1] ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹੈ, ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ' ਖਪਤਕਾਰ 'ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਲਾਈ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭਾਰਥੀ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

2. ਸੰਸਦ ਨੇ 1996 ਦਾ ਐਕਟ "ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਰਮਾਣ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਉਪਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ" ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 40 ਅਤੇ 62 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਰਮਾਣ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ (ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ) ਨਿਯਮ, 1998 ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਨੇ 2009[2] ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਿਲਡਿੰਗ ਐਂਡ ਅਦਰ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਵਰਕਰਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਆਵ੍ ਇੰਪਲਾਇਮੈਂਟ ਐਂਡ ਕੰਡੀਸ਼ਨਜ਼ ਆਵ੍ ਸਰਵਿਸ) ਨਿਯਮ ਵੀ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 18 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਿਲਡਿੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਰਮਾਣ ਵਰਕਰਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਵੈਲਫੇਅਰ ਬੋਰਡ ਨੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਲਈ ਕਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। 1 ਅਗਸਤ 2011 ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ 51,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦੋ ਮੌਕਿਆਂ' ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

[1]1996 ਦਾ ਐਕਟ
[2] 2009 ਦੇ ਨਿਯਮ

3. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ 25 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਫੀਸ ਅਤੇ 60 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਯੋਗਦਾਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੈਲਫੇਅਰ ਬੋਰਡ ਅਧੀਨ 29 ਦਸੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਲੇਬਰ ਲਾਭਾਰਥੀ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ 29 ਦਸੰਬਰ 2011 ਤੋਂ 28 ਦਸੰਬਰ 2012 ਤੱਕ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਵੈਧ ਸੀ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ 6 ਨਵੰਬਰ 2012 ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜੋ 24 ਨਵੰਬਰ 2012 ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਰਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜੈਪੁਰ ਨੇ 327 ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ,

ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਵਜੋਂ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਪਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ ਅਧੂਰੇ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਧੂਰੇ ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਰਮ, ਫਾਰਮ' 'ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾਕਾਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ, ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ, ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਜ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਹਲਫਨਾਮਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਵੇਰਵੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਣ' ਤੇ ਵਿਆਹ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ (327 ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ) ਵਿਆਹ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

4. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਫੋਰਮ ਅੱਗੇ ਖਪਤਕਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ[3]. ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 6 ਅਕਤੂਬਰ 2016 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ [4] ਨੇ 20 ਅਗਸਤ 2019 ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ 51,000 ਰੁਪਏ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ 10,000 ਰੁਪਏ, ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ 5,000 ਰੁਪਏ ਅਤੇ 18 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਾਲਾਨਾ ਦਾ ਵਿਆਜ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ [5] ਨੇ ਆਪਣੇ 25 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵਿਆਜ ਦਰ ਨੂੰ 18 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਾਲਾਨਾ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 9 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਾਲਾਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਉੱਭਰੀ ਹੈ।

[3] ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ

[4] ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨ

[5] ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ

5. 27 ਜਨਵਰੀ 2000 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਰਕਮ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦੇ ਅਣਚਾਹੇ ਬੋਝ ਨਾਲ ਇੱਕ ਉਸਾਰੀ ਕਾਮੇ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ. ਵੀ. ਦਿਨੇਸ਼, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿਆਂ ਮਿੱਤਰ ਵਜੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ। ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ. ਵੀ. ਦਿਨੇਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਯੋਗ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

6. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਡਾ. ਮਨੀਸ਼ ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀਃ

(i) ਸੰਸਦ ਨੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਐਂਡ ਅਦਰ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੈੱਸ ਐਕਟ, 1996 [6]ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੈੱਸ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੰਡ ਨੂੰ 1996 ਦੇ ਸੈੱਸ ਐਕਟ ਅਤੇ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੋਵਾਂ ਤਹਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈੱਸ ਜੋ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਵੈਲਫੇਅਰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।(1). ਸੈੱਸ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਜੋ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਫੰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਾਰੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ii) ਉਸਾਰੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ 25 ਜਨਵਰੀ 2011 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕੂਲਰ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ 25 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਗਾਹਕੀ ਫੀਸ ਵਜੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਕਟ 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 16 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ 60 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਯੋਗਦਾਨ ਵਜੋਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। 24 ਨਵੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਗਾਹਕੀ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ 1 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ (12 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ) ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ 60 ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਯੋਗਦਾਨ ਇੱਕ ਟੋਕਨ ਰਕਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 16 (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਭਾਰਥੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ;

[6]ਸੈੱਸ ਐਕਟ

(iii) 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਗਭਗ 22,46,904 ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਗਭਗ 64,678 ਨੂੰ 2010-11 ਅਤੇ 2019-20 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ 2,671 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸੈੱਸ ਵਿੱਚੋਂ ਲਗਭਗ 1,488 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੈੱਸ ਦੁਆਰਾ ਫੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੁਆਰਾ।(1) ਸਾਲ 2010 ਤੋਂ 2020 ਤੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ 27.92 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਿਹਾ ਜੋ ਕਿ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਖਰਚੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ।

(iv) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਸਤਾਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਨ। ਸੈੱਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੈੱਸ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੈੱਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 366 (28) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(v) ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਫੀਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਫੋਰਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ;

(vi) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਚਨਬੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਰਕਮ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ' ਖਪਤਕਾਰ 'ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਜਟ ਵੰਡ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਸੈੱਸ ਤੋਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ' ਸੇਵਾ 'ਨਹੀਂ ਹੈ;

(vii) ਬਿਹਾਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਸੁਰੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ [7] ("ਬਿਹਾਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ") ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਜ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉੱਤਰ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇੱਕ' ਸੇਵਾ 'ਨਹੀਂ ਸੀ।

[7](2009) 8 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 483

'ਖਪਤਕਾਰ' ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੋਰਡ 'ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ' ਸੀ। ਤਰਕ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ 'ਤੇ, ਵੈਲਫੇਅਰ ਬੋਰਡ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(viii) ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਜੋਸ਼ੀ [8] ("ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਜੋਸ਼ੀ") ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਨਾਮ ਭਵਾਨੀ [9] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (1) (ਓ) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਈਪੀਐੱਫ ਸਕੀਮ ਦੇ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਟੈਕਸ ਮਾਲੀਏ ਵਿੱਚੋਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਲ ਸੰਸਾਧਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਪਤ ਰਾਓ ਕਾਮਡੇ [10] ("ਸ਼੍ਰੀਪਤ ਰਾਓ ਕਾਮਡੇ") ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 6 ਨਵੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੋ ਜਨਰਲ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ; ਅਤੇ

(ix) ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੇ ਬਦਲ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਸੰਕਲਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੱਟ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਵਾਰਣ ਵਿਧੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਐਕਟ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਮੁਫਤ ਹਨ।

7. ਨਿਆਂ ਮਿੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਪੀ. ਵੀ. ਦਿਨੇਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਤਰਕ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਦਿਨੇਸ਼ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨਃ

(i) ਇੱਕ ਉਸਾਰੀ ਕਾਮੇ ਐਕਟ, ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ 'ਲਾਭਪਾਤਰੀ' ਹੈ ਜੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ;

[8] (2000) 1 ਐੱਸ ਸੀ ਸੀ 98

[9] (2008) 7 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 111

[10]2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 8472

(ii) ਸੈਕਸ਼ਨ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਹਰੇਕ ਵਰਕਰ ਨੂੰ ਲਾਭਾਰਥੀ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 12 (3) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਫੀਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ 50 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ;

(iii) ਸੈਕਸ਼ਨ 18 ਰਾਜ ਭਲਾਈ ਬੋਰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਸਥਾਈ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਮ ਮੋਹਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ;

(iv) ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਭਲਾਈ ਫੰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 28 ਅਤੇ 43 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(v) ਨਿਯਮ 43 (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਲਾਭਾਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਯੋਗਦਾਨ ਫੰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ, ਕਰਜ਼ੇ, ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ਗੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ;

(vi) ਨਿਯਮ 45 ਹਰੇਕ ਲਾਭਾਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ;

(vii) ਨਿਯਮ 58,59 ਅਤੇ 60 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

8. ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ. ਵੀ. ਦਿਨੇਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ:

(i) ਹਰੇਕ ਉਸਾਰੀ ਕਾਮੇ ਜੋ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭਾਰਥੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਭਲਾਈ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਮੁਫਤ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(ii) ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਕਾਰਜ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਾਜ ਭਲਾਈ ਬੋਰਡ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ;

(iii) ਹਾਲਾਂਕਿ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਮਜ਼ਦੂਰ-ਲਾਭਾਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(iv) ਬੀਮਾ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਡੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986, ਨੇ ਕੇਨਰਾ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ [11] ("ਕੇਨਰਾ ਬੈਂਕ") ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਲਾਭਾਰਥੀ ਜੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਹੈ; (v) ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਘੋਰ ਘਾਟ ਸੀ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਆਮ ਅਤੇ ਮਕੈਨੀਕਲ ਸੀ। ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਉਸਾਰੀ ਕਾਮੇ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ 90 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਛੋਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨੁਕਸ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋਣ ਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਅਤੇ

(vi) ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਾਅ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਦੇਸ਼ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਕਿਸੇ ਉਸਾਰੀ ਕਾਮੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਰਾਹਤ ਲੈਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਲਖਨਊ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਐਮ.ਕੇ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਪਤਾ [12] ("ਲਖਨਊ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ") ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਜੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਹਿਰੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਹੁਣ ਗਲਾਡਾ) ਬਨਾਮ ਵਿਦਿਆ ਚੇਤਲ [13] ("ਵਿਦਿਆ ਚੇਤਲ")

9. ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

10. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਨਿਰਮਾਣ ਕਿਰਤ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [14]. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਅਤੇ ਸੈੱਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਮੀਖਿਆ

[11].2020 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ. ਸੀ. 132

[12] (1994) 1 ਐਸਸੀਸੀ 243

[13] (2019) 9 ਐਸਸੀਸੀ 83

[14] (2018) 5 ਐਸਸੀਸੀ 607

ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਜਸਟਿਸ ਮਦਨ ਬੀ ਲੋਕੁਰ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀਃ

"ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਨਿਆਂ-ਅਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਈ ਲੱਖਾਂ ਨਿਰਮਾਣ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ-ਨਾ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ, ਨਾ ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਾਫ਼ੀ ਸਧਾਰਨ ਹੈ. ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ (ਯੂ. ਟੀ. ਏ.) ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨਾਂ, ਬਿਲਡਿੰਗ ਐਂਡ ਅਦਰ ਕੰਸਟਰੱਕਸ਼ਨ ਵਰਕਰਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਪਲਾਇਮੈਂਟ ਐਂਡ ਕੰਡੀਸ਼ਨਜ਼ ਆਫ ਸਰਵਿਸ) ਐਕਟ, 1996 (ਬੀ. ਓ. ਸੀ. ਡਬਲਯੂ. ਐਕਟ) ਅਤੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਐਂਡ ਅਦਰ ਕੰਸਟਰੱਕਸ਼ਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੈੱਸ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। (ਸੈੱਸ ਐਕਟ) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਹੀ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬੀ. ਓ. ਸੀ. ਡਬਲਯੂ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਯੂ. ਟੀ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਸੰਘੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ)

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੈੱਸ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਉਸਾਰੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ 37,400 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਰਕਮ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ 9,500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 39 ਅਤੇ 42 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਾਰੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਲਈ ਰੱਖੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਤਸਵੀਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾਃ

"... ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਨੇ ਇੱਕ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਸਵੀਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਵੈਲਫੇਅਰ ਬੋਰਡਾਂ ਨੇ ਐਂਟਰੀ ਟੈਕਸ/ਮੁੱਲ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਸੈੱਸ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਜੁਆਇੰਟ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਕੇਸਰ ਲਾਲ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸ, ਨਿਰਮਾਣ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਵਾਸ਼ਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਲੈਪਟਾਪ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਾਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਸ਼ਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਲੈਪਟਾਪ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਨ... "

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ)

ਉਸਾਰੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਜੋ ਚੀਜ਼ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਾਰੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕੁਝ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖਦਾਈ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਸਾਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਉਸਾਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਹੜਾ ਲਾਭ ਅਤੇ ਕਿਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਉਸਾਰੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਾਰੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ? ਕੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਯੂ. ਟੀ. ਏ. ਜਾਂ ਵੈਲਫੇਅਰ ਬੋਰਡ ਅਣਜਾਣ ਅਤੇ ਬੇਵੱਸ ਉਸਾਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਭਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਹਨ?ਇਹ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਰਕਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਰਮਾਣ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਭਵਿੱਖ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਅਤੀਤ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਕਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਹਨ।

ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੈੱਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2011-12 ਵਿੱਚ 154.01 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ. ਸਾਲ 2012-13 ਵਿੱਚ 173.83 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ 11.95 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਲ 2013-14 ਵਿੱਚ 251.95 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ 25.93 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

11. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਮੇ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਹੀ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਲਾਈ ਬੋਰਡ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਜੋ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈਃ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲਾਭਾਰਥੀ ਯੋਗਦਾਨ ਵਜੋਂ ਇੰਨੀ ਘੱਟ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ' ਖਪਤਕਾਰ 'ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਉਹ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

12. ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈਃ

"(ਡੀ)" "ਖਪਤਕਾਰ" "ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ-

(i) ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਮਾਲ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੇ ਮਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(ii) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।"

ਜੁਆਇੰਟ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਕੇਸਰ ਲਾਲ

ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ, ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਵਾਅਦਾ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ [ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ];

[ਵਿਆਖਿਆ. -ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ;]

"ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਮੀਕਰਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ' ਤੇ)। ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭਾਰਥੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਡੀ) (ii) ਵਿੱਚ ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੰਮਲਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਲਖਨਊ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਜਸਟਿਸ ਆਰ. ਐਮ. ਸਹਾਏ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਡੀ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ।

"ਇਹ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ। ਦੋਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੰਮਲਿਤ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਹ ਵੀ ਜੋ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜੋ ਵਸਤਾਂ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ ਹਰ ਅੰਗ ਲੋਕ-ਮੁਖੀ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੱਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਛੋਟ। ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਲੜੀ ਨੂੰ ਵਸਤੂਆਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਜੋਸ਼ੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਾਅ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਮਚਾਰੀ ਭਵਿੱਖ ਨਿਧੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਭਵਿੱਖ ਨਿਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਖੇਤਰੀ ਭਵਿੱਖ ਨਿਧੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸੌਂਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾਃ

"... ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ" ਖਪਤਕਾਰ "ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ" ਸੇਵਾਵਾਂ "ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਲਾਭਾਰਥੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਖਰਚੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਖਪਤਕਾਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਾਭਾਰਥੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਈਪੀਐੱਫ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਫ਼ਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਤਹਿਤ ਸੇਵਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਵਿਦਿਆ ਚੇਤਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਹਵਾਲਾ ਹੁੱਡਾ ਬਨਾਮ ਸੁਨੀਤਾ [15] ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ੱਕ ਉੱਤੇ ਉੱਠਿਆ। ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਇੱਕ ਕੰਪੋਜੀਸ਼ਨ ਫੀਸ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਫੀਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ

15 (2005) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 479

ਜੁਆਇੰਟ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਕੇਸਰ ਲਾਲ

ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ. ਧਾਰਾ 2 (1) (ਓ) [16] ਵਿੱਚ 'ਸੇਵਾ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾਃ

"ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਮਾਮਲੇ-ਦਰ-ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ' ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਉਦਾਰ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਫ਼ਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਬੰਧ "ਉਪਭੋਗਵਾਦ" ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਉੱਦਮਾਂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਲਾਭਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਵੀਨਤਾ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਸਟਿਸ ਐੱਨ. ਵੀ. ਰਮਨਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਕਾਰਜ/ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ/ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਹਨ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾਃ

"... ਜੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਕਰਤੱਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਤਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਲਈ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਜਾਂ ਛੋਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਫੋਰਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖਪਤਕਾਰ ਫੋਰਮਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚਃ

"ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਕਾਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੀਸ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਬੰਧ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

[16] 2. "(1)" "ਸੇਵਾ" "ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਣਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਸੰਭਾਵਿਤ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕਿੰਗ, ਵਿੱਤ, ਬੀਮਾ, ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਊਰਜਾ ਦੀ ਸਪਲਾਈ, ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ, ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਨਿਰਮਾਣ, ਮਨੋਰੰਜਨ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਜਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ;"

ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਕਾਏ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਲਈ ਬਦਲੇ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਟੈਕਸ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਬੋਝ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟੈਕਸ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਕਾਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈੱਸ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਬਕਾਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਕਾਏ/ਟੈਕਸ ਖਪਤਕਾਰ ਫੋਰਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਉਹ ਟੈਕਸ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਲਈ ਵਸੂਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਖਪਤਕਾਰ ਫੋਰਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ।

ਦੋ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੇਨਰਾ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਜਾਂ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਡੀ) (ii) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਜਸਟਿਸ ਦੀਪਕ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ,

"ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਖਪਤਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਭਾਰਥੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਬੀਮਾਕ੍ਰਿਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਰਥੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਾਭਾਰਥੀ ਬੀਮਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਧਿਰ ਹੋਣ। ਉਹ ਖਪਤਕਾਰ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੀਮਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹਨ ਬਲਕਿ ਇਸ ਲਈ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਲਾਭਾਰਥੀ ਹਨ।

ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਬੀਮਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲਾਭਾਰਥੀ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਧਿਰ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲਾਭਾਰਥੀ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਬਿਹਾਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਫੀਸ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 'ਵਿਚਾਰ' ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਮਾਰਕੰਡੇ ਕਾਟਜੂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:

ਜੁਆਇੰਟ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਕੇਸਰ ਲਾਲ

"ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ" ਸੇਵਾਵਾਂ "ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੋ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਇੱਕ ਕੋਰਸ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਕਤ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਰੈਂਕ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਿਸੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਆਮ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੋਰਸ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਫੀਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫੀਸ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ)

ਸ਼੍ਰੀਪਤ ਰਾਓ ਕਾਮਡੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਜਨਰਲ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਦਾ ਗਾਹਕ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜਗਮਿੱਤਰ ਸੈਨ ਭਗਤ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਹਰਿਆਣਾ [17] ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਰਿਟਾਇਰਲ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮੰਚ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਖਪਤਕਾਰ ਮੰਚ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ

"... ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਂ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਜਾਂ ਜੀ. ਪੀ. ਐੱਫ. ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਲਾਭ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (1) (ਡੀ) (ii) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ "ਖਪਤਕਾਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

17 (2013) 10 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 136

ਅਜਿਹਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮੰਚ, ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਮੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ)

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੀਪਤ ਰਾਓ ਕਾਮਡੇ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਜਸਟਿਸ ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜੀਪੀਐਫ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਬਕਾਏ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ।

13. ਹੁਣ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। 'ਲਾਭਾਰਥੀ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਸੈਕਸ਼ਨ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਇੱਕ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰ'। ਸ਼ਬਦ 'ਫੰਡ' ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਕੇ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਬੋਰਡ ਦਾ ਬਿਲਡਿੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਰਮਾਣ ਵਰਕਰਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਫੰਡ'। ਸੈਕਸ਼ਨ 11 ਫੰਡ ਦੇ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈਃ

"11. ਫੰਡ ਦੇ ਲਾਭਾਰਥੀਃ-ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਲਾਭਾਰਥੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹਰੇਕ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਫੰਡ ਤੋਂ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ, ਫੰਡ ਤੋਂ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 16 ਇੱਕ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਲਾਭਾਰਥੀ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਃ

"16. ਉਸਾਰੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨਃ- (1) ਇੱਕ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦਰ 'ਤੇ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਏਗਾ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰਾਂ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਰਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨਃ

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਬੋਰਡ, ਜੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਕਿਸੇ ਵਿੱਤੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਕੋਈ ਲਾਭਾਰਥੀ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਉਜਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਕੱਟਣ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਟੌਤੀ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਮਿਆਦ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਲਾਭਾਰਥੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਡਿਫਾਲਟ ਹੈ, ਨੂੰ ਬਕਾਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਜੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 18 ਰਾਜ ਭਲਾਈ ਬੋਰਡਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 22 ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈਃ

"22. ਬੋਰਡਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਃ-(1) ਬੋਰਡ

(ਏ) ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲਾਭਾਰਥੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(ਬੀ) ਸੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(ਸੀ) ਇੱਕ ਮਕਾਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਭਾਰਥੀ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਗੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ;

(ਡੀ) ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਮੂਹ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਪ੍ਰੀਮੀਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(ਈ) ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;
(ਐੱਫ) ਇੱਕ ਲਾਭਾਰਥੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਭਰ, ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਡਾਕਟਰੀ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(ਜੀ) ਮਹਿਲਾ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਣੇਪਾ ਲਾਭ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੋ; ਅਤੇ

(ਐੱਚ) ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਭਲਾਈ ਉਪਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰੋ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(2) ਬੋਰਡ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਕਿਸੇ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਬੋਰਡ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸਲਾਨਾ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਉਪਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਵਜੋਂ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਰਕਮ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ-

(ਏ) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਉਪਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ, ਜਾਂ

(ਬੀ) ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇਃ

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਉਪਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਇਸ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਕਮ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਇੱਕ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਫੰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ (i) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ; (ii) ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯੋਗਦਾਨ; ਅਤੇ (iii) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਫੰਡ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ, ਤਨਖਾਹਾਂ, ਭੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 2009 ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਨਿਯਮ 43 ਕਲਿਆਣ ਫੰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 44 ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 45 ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈਃ

"45. ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ.-(1) ਫੰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਲਾਭਾਰਥੀ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਜਿਹੀ ਦਰ 'ਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਏਗਾ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯੋਗਦਾਨ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਗੀ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

(2) ਜੇ ਕੋਈ ਲਾਭਾਰਥੀ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ

ਫੰਡ ਦੇ 199 ਲਾਭਪਾਤਰੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ 2 ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ 'ਤੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਨਿਯਮ 52 ਫੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 58 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 22 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਫੰਕਸ਼ਨ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (1) (ਓ) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਸੇਵਾ' ਸਮੀਕਰਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। 'ਸੇਵਾ' ਸਮੀਕਰਨ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਸੰਭਵ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਣਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਸੰਭਾਵਿਤ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ'। ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (1) (ਓ) ਵਿੱਚ ਅਪਵਾਦ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਰਕਰ ਜੋ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹਨ, ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹਨ। ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਰੇਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦਰ 'ਤੇ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯੋਗਦਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਫੰਡ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਕੀਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (1) (ਓ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) (ii) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱ. ਅਸਲ ਪਰੀਖਿਆ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਲਾਭਾਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਖਰਚੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਮੁਫ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸੇਵਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਘਾਟ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੋਰਮਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ। ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਗਤ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (1) (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਾਮੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲਾਭਾਰਥੀ ਹਨ।

14. ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਾਭਕਾਰੀ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਦ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਮਚਾਰੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਜਨਤਕ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਟੈਸਟ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

15. ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਜ ਦੀ ਦਰ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।



Advocate Shifa Kler